

บทความวิจัย

วุฒิการศึกษา กับ บทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภา

ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560

Educational qualifications and the roles, duties and rights of the Senate
according to the 2017 Constitution

วันที่รับบทความ (Received) : 3 พฤศจิกายน 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 16 ธันวาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 ธันวาคม 2568

วันที่ตีพิมพ์บทความ (Publish an article) : 31 ธันวาคม 2568

ปริญญญา ศรีเกตุ^{1*}

Parinya Sriket

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย เวสเทิร์น วิทยาเขตวัชรพล

Faculty of Law, Western University, Watcharapol Campus,

เลขที่ 4 หมู่ 11 ถนนหทัยราษฎร์ ตำบล ลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12150

No. 4, Village No. 11, Hathairat Road, Lat Sawai Subdistrict, Lam Luk Ka District, Pathum

Thani Province, 12150

E-mail: tapdow2012@gmail.com

พรรณงาม อวเจณพงษ์²

Panngam Aoujanepong

เลขที่ 22 ซอยงามวงศ์วาน 8 ถนนงามวงศ์วาน ตำบลบางเขน อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000

No. 22, Soi Ngamwongwan 8, Ngamwongwan Road, Bang Khen Subdistrict,

Mueang Nonthaburi District, Nonthaburi Province 11000

¹ ผู้เขียนหลัก (first author)

² ผู้เขียนร่วม (co-author)

* ผู้ประสานงาน (Corresponding Author)

พัทธนันท์ ศรีสำแดง³

Phatthannan Sornsamdaeng

สำนักงานทนายความ บริษัท จีทีทีเอ็ม จำกัด (สำนักงานใหญ่)

GTTM Law Office Co., Ltd. (Head Office)

เลขที่ 59/406 หมู่ที่ 7 ซอยบงกช 5 ตำบลคลองสอง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

No.59/406 Moo 7, Soi Bongkot 5, Khlong Song Subdistrict, Khlong Luang District,

Pathum Thani Province 12120

พัชรีย์ อินทวิเศษ⁴

Paccaree Ainthawisat

สำนักงานกฎหมาย พัชรีย์ อินเตอร์เนชั่นแนล

Patcharee IP International Law Office,

เลขที่ 41/1 หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะขวาง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000

No. 41/1, Moo 7, Koh Khwang Subdistrict, Mueang Chanthaburi District,

Chanthaburi Province 22000

ศีรวิษ สุขชัย⁵

Seerawit Sukchai

สำนักงานทนายความ ศีรวิษ สุขชัย

Law Office of Siravith Sukchai

เลขที่ 2/6 หมู่ที่ 9 หมู่บ้านสิริวิลล่า ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกะทู้แบบ จังหวัดสมุทรสาคร 74130

No.2/6 Village No. 9, Sirivila Village, Om Noi Subdistrict, Krathum Baep District,

Samut Sakhon Province 74130

³ ผู้นิพนธ์ร่วม (co-author)

⁴ ผู้นิพนธ์ร่วม (co-author)

⁵ ผู้นิพนธ์ร่วม (co-author)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎี มาตรการทางกฎหมาย และปัญหาเกี่ยวกับวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภามาตรฐานที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 107 ถึงมาตรา 113 และ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาพุทธศักราช 2561 มาตรา 10 ถึงมาตรา 14 ที่ไม่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภาตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันและการให้ความเห็นชอบในการบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติและพระราชกำหนด เป็นต้น ที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ทั้งทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันด้านกฎหมาย และภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาทุกคนจะต้องมีความรู้สามารถพูดเข้าใจและติดต่อสื่อสารได้ การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และสิทธิ ของสมาชิกวุฒิสภาที่มีต่อการบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 โดยงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าข้อมูลจากตำรากฎหมาย บทความ งานวิจัย และ ข้อมูลจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต

ผลการศึกษาพบว่า ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 107 ถึง มาตรา 113 และ พระราชบัญญัติประกอบว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พุทธศักราช 2561 มาตรา 10 ถึง มาตรา 14 ไม่ได้มีการกำหนดวุฒิการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาไว้แต่ประการใด แต่ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่และสิทธิการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินไว้มากมาย ซึ่งต่างจากกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 ที่ได้กำหนดวุฒิการศึกษาให้ผู้ที่จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกวุฒิสภาจะต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และเมื่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดบทบาท หน้าที่และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภาในการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินไว้มากมาย

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า วุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาย่อมมีส่วนสำคัญมากในการที่จะให้ความเห็นชอบในด้านต่าง ๆ เช่น ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติร่างงบประมาณรายจ่ายประจำปี รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า ควรมีการกำหนดวุฒิการศึกษาของผู้ที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกวุฒิสภาในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 อย่างน้อยต้องจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าเหมือนกับที่มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และ 2550 ดังกล่าวก็จะช่วยการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการของสมาชิกวุฒิสภามีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

คำสำคัญ : สมาชิกวุฒิสภา; วุฒิการศึกษา

Abstract

The study of Legal Development to Promote Green Tourism aims to analysis policy, law, rule and regulation concerning tourism business in order to give suggestions to eliminate obstacles for business development in the context of green tourism. Mix study Method was used in this study including questionnaire, in-dept interview and focus Group discussion

This research on educational qualifications and the roles, duties, and rights of the Senate according to the 2017 Constitution aims to study concepts, theories, and legal measures. and problems with the educational qualifications of senators as specified in the Constitutional Law, 2017, Section 107, and the Organic Law on the Acquisition of Senators, 2018 Section 11 that is not consistent with the roles and responsibilities and the rights of senators as provided in this constitutional law. which may cause damage to the current government administration system That requires people with knowledge of today's cutting-edge technology. and foreign languages especially English, which every senator must have knowledge of, be able to speak, understand, and communicate.

This research is a study to find ways to amend the constitutional law regarding the determination of educational qualifications for senators to be appropriate and consistent with their roles, duties, and rights. of senators towards the administration of government according to the 2017 Constitution. This research is a document research. (Documentary Research) by researching information from legal textbooks, articles, research, and information from internet websites. This research is a study to find ways to amend the constitutional law regarding the determination of educational qualifications for senators to be appropriate and consistent with their roles, duties and rights. of senators towards the administration of government according to the 2017 Constitution Roles have been defined. There are many duties and rights of senators in participating in government administration. The researcher is of the opinion that the educational qualifications of senators play a very important role in giving approval in various areas, such as giving advice. Agree to amend various laws. Including participation in the appointment Holders of various important positions. The researcher is therefore of the opinion that the educational qualifications of those who will become senators are specified in the constitutional law. 2017, must have

at least a bachelor's degree or equivalent as stipulated in the 1997 and 2007 it should help senators' participation in government administration be more effective than it is today.

Keywords: Senators; educational qualifications

1. บทนำ

แม้ว่ารัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบันและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา พุทธศักราช 2561 จะไม่ได้กำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาว่าต้องมีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เช่นเดียวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (สถาบันพระปกเกล้า. 2567 : ออนไลน์) ยังมีการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภาไว้อย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 เช่น นอกจากจะเป็นสภาที่เลี้ยงในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา แล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ เช่น การแต่งตั้งตุลาการของศาลรัฐธรรมนูญ แต่งตั้งตุลาการของศาลปกครองสูงสุด แต่งตั้งกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม และ ศาลปกครอง ตลอดจนแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน นอกจากนี้ เมื่อมีการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็ได้มีการเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาใหม่ด้วยการปรับเปลี่ยนบทบาทของสมาชิกวุฒิสภา ให้มีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่เดิม อันได้แก่การพิจารณาร่างกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้รอบด้าน เพราะเป็นการคาดหวังว่าบุคคลที่เข้ามารับตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาจะต้องเป็นบุคคลที่ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ และเคยทำงานในด้านต่าง ๆ โดยสามารถสรุปถึงบทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภา ได้ดังนี้

1.1 อำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาทั้งเป็นหน้าที่เฉพาะตัวและหน้าที่ที่จะต้องใช้พร้อมกับสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

1) การเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจะต้องไม่อยู่ในความผูกมัดในอำนาจหรือความครอบงำใด ๆ ของผู้ใดและต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 114 ว่า "สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมาย หรือ

ความครบถ้วน ใดๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์"

2) อำนาจในการเข้าร่วมประชุมรัฐสภาสำหรับอำนาจในการเข้าร่วมประชุมรัฐสภานั้น รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ในมาตรา 121 วรรคหนึ่งและวรรคสองว่า "ภายในสิบห้าวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรกโดยในปีหนึ่งกำหนดให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสองสมัย ๑ หนึ่งให้มีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ขยายเวลาออกไปก็ได้ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญมาตรา 123 วรรคแรกยังกำหนดให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้"

3) อำนาจในการพิจารณาร่างกฎหมาย ได้แก่

3.1) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั่วไป วุฒิสภามีหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่อจากสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภามิได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอนั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องไม่เกินสามสิบวัน กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา ตามมาตรา 136 วรรคแรกถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ตามมาตรา 136 วรรคสามแล้ว

3.2) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย' ภายหลังจากการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ มิได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 143 วรรคสาม ถ้าวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัตินั้นให้นำความในมาตรา 138 วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้สภาผู้แทนราษฎรยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ตามมาตรา 143 วรรคสี่

3.3) อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพระราชกำหนด เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชกำหนดตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 172 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการนำพระราชกำหนดนั้นเข้าสู่การพิจารณาเพื่อพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติจากรัฐสภา ดังนั้น บทบาทอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพระราชกำหนดจึงเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกวุฒิสภา

4) หน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาเกี่ยวกับการเสนอให้ความเห็นในประเด็นต่าง ๆ นอกจากหน้าที่ของวุฒิสภาจะเป็นไปตามข้อ. 3 ข้างต้น แล้วสมาชิกวุฒิสภายังมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ เช่น

4.1) วุฒิสภามีหน้าที่ในการให้ความเห็นเพื่อแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐสภาต้องให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้ดำเนินการตามมาตรา 159 เว้นแต่การพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา 159 วรรคหนึ่ง ให้กระทำในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา และมติที่เห็นชอบการแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีตามมาตรา 159 วรรคสาม ต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาทั้งนี้ เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา มาตรา 272

4.2) วุฒิสภามีหน้าที่ให้คำแนะนำในการสรรหาและแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ เช่น

1) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเพื่อดำรงตำแหน่ง “ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ” ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ตามมาตรา 204 วรรคท้าย

2) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้ได้รับการแต่งตั้ง “ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ” นอกจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ โดยอนุโลมมาตรา 204 วรรคท้ายมาใช้ในกรณีนี้ ตามมาตรา 217 และนอกจากนี้สมาชิกวุฒิสภายังมีสิทธิอื่น ๆ เช่น สิทธิในการเสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ สิทธิในการเสนอความเห็นในกรณีร่างพระราชบัญญัติมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ สิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเป็นต้น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นต้น

1.2 การกำหนดวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญ 2550 และกฎหมายรัฐธรรมนูญ 2560

จะเห็นได้ว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 ได้มีการบทบาทอำนาจหน้าที่ และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภาไว้มากมาย ดังนั้น วุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาจึงนับว่ามีความสำคัญมากเพราะต้องใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการกำหนดที่มาบทบาทอำนาจหน้าที่สิทธิและวุฒิการศึกษา

ของสมาชิกวุฒิสภาไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 2550 และ 2560 ดังนี้ (อานันท์ เกียรติสารภีพ, 2567)

1) การกำหนดวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540
คุณสมบัติและวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540

สำหรับคุณสมบัติและวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาเป็นไปตามมาตรา 125 ดังนี้ บุคคลผู้มีความสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา คือ (1) ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด (2) ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง (3) ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และ (4) มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 107 (5) คือ (ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง (ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น (ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง (ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัคร รับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา หรือ (จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัด ที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี

2) การกำหนดวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาตาม กฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550

คุณสมบัติและวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2550 สำหรับคุณสมบัติและวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาเป็นไปตามมาตรา 115 ดังนี้ คือ (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ (3) ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ด้วย คือ (ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง (ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง (ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา (ง) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี นอกจากนี้ สมาชิกวุฒิสภายังต้องไม่เป็นบุพการี คู่สมรส หรือบุตรของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่เป็นสมาชิกหรือผู้ดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองหรือเคยเป็นสมาชิกหรือเคยดำรงตำแหน่งและพ้นจากการเป็นสมาชิกหรือการดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมืองมาแล้วยังไม่เกินห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ ไม่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วไม่เกินห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือวันที่ได้รับการเสนอชื่อ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา 101 (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (11) (12) (13) หรือ (14) และไม่เป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นซึ่งมิใช่สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือเคย

เป็นแต่พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วยังไม่เกินห้าปี และบุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปีจะเป็นรัฐมนตรี หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิได้

3) คุณสมบัติและวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560

จะเห็นได้ว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ตั้งแต่มาตรา 107 ถึง มาตรา 113 มิได้มีการ ระบุว่าผู้ที่จะสมัครเป็นวุฒิสมาชิกวุฒิสภาจะต้องจบการศึกษาระดับใดเพียงแต่ระบุคุณสมบัติและข้อห้ามของผู้เข้ารับการคัดเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาไว้ว่าจะต้องมีลักษณะดังนี้ คือ (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด (2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี ในวันสมัครรับเลือก (3) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ หรือทำงานในด้านที่สมัครไม่น้อยกว่า 10 ปีหรือเป็นผู้มีลักษณะตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และ (4) เกิด มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ทำงาน หรือมีความเกี่ยวพันกับพื้นที่ที่สมัคร ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 แล้วจะเห็นว่าการกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำของสมาชิกวุฒิสภาว่า ต้องมีคุณวุฒิทางการศึกษาต้องไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 กลับมิได้บัญญัติถึงวุฒิทางการศึกษาขั้นต่ำของสมาชิกวุฒิสภาไว้แต่ประการใด และจากการที่ได้มีการกำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภา ไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2561 ดังกล่าวย่อมทำให้สมาชิกวุฒิสภาบางส่วนขาดความรู้ ความสามารถในการด้านต่าง ๆ ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องมีเพื่อใช้ในการให้ความเห็นชอบ เช่น ความรู้ทางด้านกฎหมายทั้งไทยและต่างประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ในการนำไปประกอบในการตัดสินใจในการให้ความเห็นชอบในทุกๆ เรื่อง โดยจะเห็นว่าการลงมติของสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละครั้งส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นการลงมติตามน้ำ คือเห็นด้วยไปกับเสียงข้างมาก ทั้งนี้ ก็เพราะเนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาบางท่านไม่มีความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องที่มีการลงมติ ทำให้การลงมติดังกล่าวต่าง ๆ จึงต้องลงมติไปตามความเห็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างเช่น การลงมติดังกล่าวโดยวันที่ 9 กันยายน 2567 ประธานวุฒิสภา ได้นำเข้าสู่การลงมติดังพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ในวาระ 3 ภายหลังเปิดให้สมาชิกวุฒิสภา (สว.) ร่วมอภิปรายตั้งแต่ช่วงเช้า โดยสอบถามที่ประชุมว่าจะมีมติเห็นชอบร่าง พ.ร.บ.ดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งผลปรากฏว่า มติวุฒิสภาเห็นชอบร่าง พ.ร.บ.งบประมาณ พ.ศ. 2568 วาระ 3 ด้วยคะแนน 174 ต่อ 3 จากผู้ลงมติทั้งหมด 183 เสียง ซึ่งในการลงมติเกี่ยวกับงบประมาณนั้นจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบเพราะมีผลต่อการพัฒนาประเทศ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พุทธศักราช 2561 ในส่วนของการกำหนดวุฒิทางการศึกษาของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่าต้องไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เช่นเดียวกับ

กฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และ 2550 ก็น่าจะช่วยสมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถพอที่จะนำใช้ในการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินและให้ความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

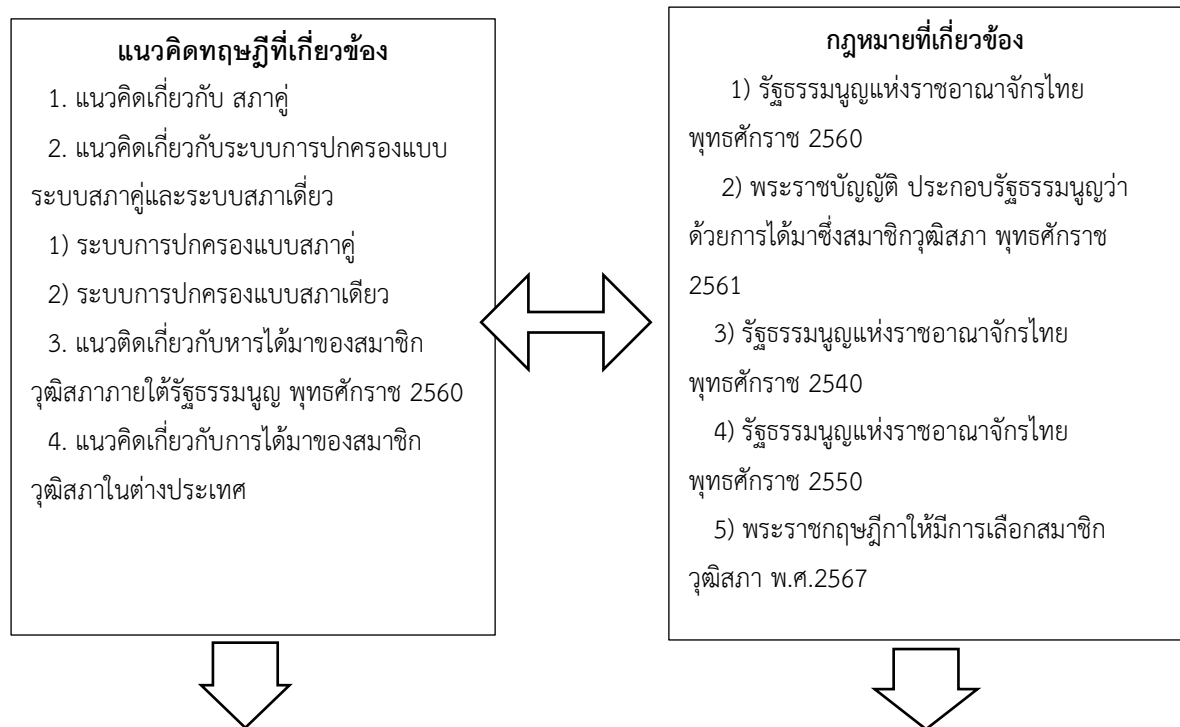
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภา
2. เพื่อศึกษาบทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภา
3. เพื่อศึกษาความเหมาะสมระหว่างวุฒิการศึกษา กับบทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภา
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560

3. สมมุติฐานการวิจัย

ถึงแม้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2561 จะไม่ได้กำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาว่าต้องมีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เช่นเดียวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังมีการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิของวุฒิสภาไว้อย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 และกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 เช่น นอกจากจะเป็นสภาที่เลี้ยงในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา แล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ การแต่งตั้งตุลาการของศาลรัฐธรรมนูญ แต่งตั้งตุลาการของศาลปกครองสูงสุด แต่งตั้งกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม และ ศาลปกครอง ตลอดจนแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น ดังนั้น ถ้ารัฐได้มีการปรับปรุงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 ในส่วนของวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภา เสียใหม่เป็นต้องจบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ย่อมนับได้ว่าเป็นทางออกที่ดีทางหนึ่งสำหรับการ ได้มาของสมาชิกวุฒิสภา ในปัจจุบัน

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

วุฒิสภา

5. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าข้อมูลจากตำราและตัวบทกฎหมายของไทยและต่างประเทศ บทความ เอกสารประกอบการอบรม งานวิจัย ข้อมูลจากเว็บไซต์ ทางอินเทอร์เน็ต ตลอดจนแนวคำพิพากษาของไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560

6. ผลการวิจัย

จากการที่ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาในเรื่องของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 นั้นสามารถสรุปผลที่ได้จากงานวิจัย ได้ดังนี้

6.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบสภาคู่

1. ระบบสภาคู่

ระบบสภาคู่เป็นระบบการปกครองระบบหนึ่งสามารถแบ่ง ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

1) ระบบสภาคู่แบบอภิชนาธิปไตย (Bicameral aristocracy) หมายถึง รัฐสภาประกอบด้วยสภาล่างหรือสภาผู้แทนราษฎร (Chambre des representants) สมาชิกเข้าสู่ตำแหน่งโดยการเลือกตั้งและ

สภาสูงหรือวุฒิสภา (Senate) โดยเป็นสมาชิกเข้าสู่ตำแหน่งโดยการแต่งตั้งหรือสรรหาสภาสูงหรือวุฒิสภา
จึงเป็นเครื่องสะท้อนระบอบอภิชนาธิปไตยที่ซ่อนอยู่ในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่

2) ระบบสภาคู่แบบอภิชนาธิปไตยพัฒนามาจากระบบรัฐสภาของราชอาณาจักรอังกฤษโดยก่อนที่
รัฐสภาของราชอาณาจักรอังกฤษจะประกอบไปด้วยสภาสูง (Chambre haute) สมาชิกสภาจากการ
แต่งตั้งหรือสืบทอดตำแหน่งทางสายโลหิตของเหล่าขุนนางและชนชั้นสูง และสภาล่าง (Chambre bass)
สมาชิกมาจากการเลือกตั้งของประชาชนนั้น มีเพียงสภาขุนนาง (Chambre des Lords) ต่อมาเรียกว่า
สภาสูง สภาขุนนางสะท้อนให้เห็นถึงการปกครองแบบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) อย่างชัดเจน เนื่องจาก
มีเพียงชนชั้นสูงเท่านั้นที่สามารถดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาสูงได้ โดย ระบบสภาคู่แบบอภิชนาธิปไตย ยัง
แบ่งเป็น

(1) ระบบสภาคู่แบบประชาธิปไตย (Bicameral democracy)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของ
ประชาชน หลายประเทศได้ให้ความสำคัญกับความชอบธรรมทางประชาธิปไตยมากกว่าจารีตประเพณี
ดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรง
ของประชาชน นอกจากนี้ ระบบสภาคู่แบบประชาธิปไตยแบ่งแยกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1.1) ระบบสภาคู่ในสหพันธรัฐ (Bi-cameral federal)

โดยประเทศที่มีรูปแบบของรัฐแบบสหพันธรัฐ (Etat federal) ระบบสภาจะต้องเป็นระบบ
สภาคู่เท่านั้น เพราะรูปแบบของรัฐประกอบด้วยรัฐสมาชิกต่าง ๆ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสะท้อนเจตจำนงทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนในรัฐ ระบบการเลือกตั้ง
และการแบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงคำนวณโดยใช้จำนวนประชากรในแต่ละเขตเลือกตั้ง
เป็นหลัก รัฐที่มีจำนวนประชากรมากจะมีจำนวนผู้แทนราษฎรมากกว่ารัฐที่มีจำนวนประชากรน้อยกว่า

ประเทศที่มีรูปแบบสหพันธรัฐหรือรัฐรวม (Etat compose) หากมีเพียงสภาผู้แทนราษฎรของ
รัฐรวมแต่เพียงอย่างเดียว รัฐที่มีจำนวนประชากรน้อยย่อมมีบทบาทและอำนาจต่อรองทางการเมืองน้อย
กว่ารัฐที่มีจำนวนประชากรมาก วุฒิสภาในสหพันธรัฐจึงเป็นเครื่องสะท้อนเจตจำนงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน
แต่ละรัฐอย่างเท่าเทียมกันผ่านการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาที่มีจำนวนเท่ากันทุกรัฐ ส่วนผู้แทนราษฎรในรัฐ
เดียวไม่ว่าจะมาจากเขตเลือกตั้งในจังหวัดโดยอ้อมเป็นผู้แทนราษฎรของประชาชนทั้งรัฐ

(2) ระบบสภาคู่ในรัฐเดี่ยว

รัฐเดี่ยวไม่จำเป็นต้องสร้างองค์กรที่สะท้อนเจตจำนงของแต่ละจังหวัดหรือเขตปกครองในลักษณะ
อื่นใด การก่อตั้งระบบสภาคู่แบบประชาธิปไตยในรัฐเดี่ยวจึงเกิดจากเหตุผลทางเทคนิคของกระบวนการนิติ
บัญญัติ

ฝ่ายสนับสนุนการก่อตั้งระบบสภาคู่ในรัฐเดี่ยวเชื่อว่า วุฒิสภาเป็นองค์กรที่สามารถเติมเต็มภารกิจของฝ่ายนิติบัญญัติได้ สมาชิกวุฒิสภาจึงไม่จำเป็นต้องมาจากการเลือกตั้ง รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจึงแตกต่างกัน โดยอาศัยเงื่อนไขของกฎหมาย เช่น การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครทั้งสองประเภทให้แตกต่างกัน การเลือกสมาชิกวุฒิสภาจากผู้แทนในสาขาอาชีพต่าง ๆ แนวคิดนี้ที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 และมีความใกล้เคียงกับหลักการของลัทธิฟาสซิสต์ (Fascism) ที่เคยปรากฏในสาธารณรัฐอิตาลี สาธารณรัฐโปรตุเกสและราชอาณาจักรยูโกสลาเวีย หรือการกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยอ้อมย่อมมีความชอบธรรมทางประชาธิปไตย

2. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการปกครองแบบระบบสภาคู่ (Bi-cameral) กับระบบสภาเดี่ยว (Mono cameral)

1) ระบบการปกครองแบบสภาคู่ คือระบบที่สมาชิกสภานิติบัญญัติแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

รัฐสภาในระบบสภาคู่จะมีสภาที่ 1 (First Chamber) และสภาที่ 2 (Second Chamber) หรือในบางกรณีอาจเรียกว่า สภาล่าง (Lower House) และสภาสูง (Upper House) โดยส่วนใหญ่จะเรียกสภาที่ 1 หรือสภาล่างว่า สภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives) เรียกสภาที่ 2 หรือ สภาสูงว่า วุฒิสภา (Senate) ทั้งสองสภาจะประชุมแยกกันคนละเวลาและสถานที่ และต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่และอำนาจมากน้อยแตกต่างกันไป วาระการดำรงตำแหน่งอาจจะต่างกัน ระบบสภาคู่หรือระบบสองสภา อาจมีกรณีพิเศษที่สภาทั้งสองประชุมร่วมกันหรือพร้อมกันก็ได้ ตัวอย่างประเทศระบบ 2 สภา ได้แก่ ราชอาณาจักรอังกฤษ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐอินเดีย เครือรัฐออสเตรเลีย และราชอาณาจักรไทย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ระบบการปกครองทั้งระบบสภาคู่และระบบสภาเดี่ยวต่างมีข้อดีและข้อเสียเช่นเดียวกัน โดยสามารถสรุปถึงข้อดีและข้อเสียของทั้งสองระบบได้ดังนี้

(1) ข้อดีระบบสภาคู่ ระบบสภาคู่จะมีสภาที่ 2 ทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

ก. สภาที่ 2 จะทำหน้าที่ตรวจสอบ (Check) การบัญญัติกฎหมายหรือยับยั้งการบัญญัติกฎหมายของสภาที่ 1 มิให้เป็นไปโดยรีบร้อนหรือบัญญัติกฎหมายไม่รอบคอบ ช่วยตรวจสอบความผิด พลาดต่าง ๆ ที่อาจมีขึ้น

ข. สภาที่ 2 ช่วยถ่วงดุลอำนาจของสภานิติบัญญัติมิให้อำนาจโดยไม่เหมาะสม เพราะหากมีสภานิติบัญญัติสภาเดียว อาจเกิดการใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น พรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรมีโอกาสที่จะกระทำการทำใด ๆ โดยอาศัยมติเสียงข้างมากของสภา

(2) ข้อเสียระบบ 2 สภาหรือระบบสภาคู่

ก. การเลือกหาสมาชิกสภาสูงมิใช่เป็นการเลือกของประชาชนทั้งประเทศ แต่เป็นการเลือกจากคนกลุ่มน้อยในแต่ละอาชีพ และวิธีการเลือกหาเป็นไปอย่างหละหลวมเข้าทำนองพวกมากลากไป

ข. คุณสมบัติของสมาชิกสภาสูงมีความสำคัญ หากเลือกได้คนที่มีความรู้ ความสามารถจริงก็จะช่วยเสริมระบอบการปกครองได้มาก แต่หากเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติไม่ดีเข้ามาก็จะทำให้สภาสูงด้อยค่าลงไป

ค. การผ่านร่างกฎหมายระเบียบต่าง ๆ อาจทำให้ล่าช้า เพราะต้องผ่านการกลั่นกรองของสมาชิกวุฒิสภาอีกครั้งหนึ่ง

ง. การทำงานของ 2 สภาจะซ้ำซ้อนกันและสิ้นเปลืองเวลา และงบประมาณของประเทศ

2) ระบบการปกครองแบบระบบสภาเดียว

ระบบสภาเดียว เป็นระบบการปกครองที่สมาชิกสภานิติบัญญัติทำหน้าที่เป็นองค์กรนิติบัญญัติเพียงสภาเดียว การประชุมพร้อมกันในเวลาและสถานที่เดียวกัน มีหน้าที่และอำนาจอย่างเดียวกัน มีที่มาอย่างเดียวกัน ในบางกรณีระบบสภาเดียว อาจแบ่งสมาชิกออกเป็น 2 ประเภท เช่น สมาชิกสภาประเภทหนึ่งมาจากการเลือกตั้ง สมาชิกประเภทสองมาจากการแต่งตั้ง

ประเทศที่ใช้ระบบสภาเดียวส่วนใหญ่เป็นประเทศเล็กและเป็นรัฐที่มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีสภาที่ 2 หรือสภาสูง เช่น ราชอาณาจักรสวีเดน ราชอาณาจักรเดนมาร์ก รัฐอิสราเอล สาธารณรัฐกานา สาธารณรัฐเซเนกัล ราชอาณาจักรแซมเบีย ราชอาณาจักรโมนาโก และราชอาณาจักรลิชเตนสไตน์ นิวซีแลนด์ สาธารณรัฐเกาหลีใต้ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย เป็นต้น

(1) ข้อดีระบบสภาเดียว

ก. การมีสภานิติบัญญัติสภาเดียวมีความเป็นเอกภาพ ไม่มีความขัดแย้ง

ข. สมาชิกไม่มีความขัดแย้งกันทางความคิด เพราะทุกคนต่างทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรด้วยกัน

ค. การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

ง. สมาชิกแสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ ไม่ต้องให้พี่เลี้ยงเสนอแนะ เพราะถือว่า ผู้ที่ประชาชนเลือกเข้ามามีความรู้ความสามารถดีที่สุดแล้ว

จ. ประหยัดงบประมาณของรัฐในการบริหารของรัฐสภา

(2) ข้อเสียระบบสภาเดียว

ก. ความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจผิดพลาดได้ ถ้าปราศจากการยับยั้งหรือการท้วงติงจากสภาสูงหรือวุฒิสภา

ข. การผ่านกฎหมายบางฉบับ แม้จะผ่านไปได้อย่างรวดเร็วและประหยัด อาจไม่ครอบคลุมเจตนารมณ์ของปวงชนได้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากพื้นฐานที่แตกต่างกัน การปรับความคิดหรืออุดมการณ์เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของปวงชนร่วมกันจะกระทำได้ยาก

ค. อาจเกิดระบบเผด็จการในสภาได้ เพราะไม่มีวุฒิสภาถ่วงดุลอำนาจ (รัชฎาภรณ์ สอนสุภาพ, 2567)

3) แนวคิดเกี่ยวกับการได้มาของสมาชิกวุฒิสภากฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560

การได้มาของสมาชิกวุฒิสภาไทย พ.ศ. 2567 เป็นการเลือกสมาชิกวุฒิสภาไทย ชุดที่ 13 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 107 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 ภายหลังวุฒิสภาไทย ชุดที่ 12 ซึ่งเป็นชุดเฉพาะกาลหมดวาระลงเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 โดยวุฒิสภาชุดนี้จะมีจำนวน 200 คน และไม่สามารถร่วมเลือกนายกรัฐมนตรีได้

การเลือกสมาชิกวุฒิสภาไทยในครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ใช้วิธีการเลือกกันเองของประชาชนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 20 กลุ่ม ใน 3 ระดับ คือระดับอำเภอ ระดับ จังหวัด และระดับประเทศ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 จำแนกกลุ่มบุคคลในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาไว้ จำนวน 20 กลุ่ม ดังนี้

- (1) กลุ่มการบริหารราชการแผ่นดินและความมั่นคง เช่น อดีตข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐ หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (2) กลุ่มกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา อัยการ ตำรวจ ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (3) กลุ่มการศึกษา เช่น ครู อาจารย์ นักวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษา หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (4) กลุ่มการสาธารณสุข เช่น แพทย์ทุกประเภท นักเทคนิคการแพทย์ พยาบาล เภสัชกร หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (5) กลุ่มอาชีพเกษตรกรทำนา ปลูกพืชล้มลุก หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (6) กลุ่มอาชีพทำสวน ป่าไม้ ปศุสัตว์ ประมง หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (7) กลุ่มพนักงานลูกจ้างที่ไม่ใช่ราชการหรือหน่วยงานรัฐ ผู้ใช้แรงงาน หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (8) กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพด้านสิ่งแวดล้อม ผังเมือง อสังหาริมทรัพย์ และสาธารณสุขโรค ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (9) กลุ่มผู้ประกอบการกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมตามกฎหมาย หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (10) กลุ่มผู้ประกอบการอื่นนอกจาก (9)
- (11) กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจหรืออาชีพด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ ผู้ประกอบการกิจการอื่นหรือ พนักงานโรงแรม หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (12) กลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรม หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน
- (13) กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การสื่อสาร การพัฒนานวัตกรรม หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน

(14) กลุ่มสตรี

(15) กลุ่มผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ทุพพลภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มอัตลักษณ์อื่น ๆ หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน

(16) กลุ่มศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี การแสดงและบันเทิง นักกีฬา หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน

(17) กลุ่มประชาสังคม กลุ่มองค์การสาธารณประโยชน์ หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน

(18) กลุ่มสื่อสารมวลชน ผู้สร้างสรรค์วรรณกรรม หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน

(19) กลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน

(20) กลุ่มอื่น ๆ

4) แนวคิดเกี่ยวกับสมาชิกวุฒิสภาในต่างประเทศ

(1) สมาชิกวุฒิสภาของสภานบนหรือสภาสูงของสหรัฐอเมริกา

สมาชิกวุฒิสภา เป็นหนึ่งในสภาของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่รวมกับสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาล่าง โดยวุฒิสมาชิกมาจากการเลือกตั้งทั้งหมด และวุฒิสภามีชื่อเรียกเล่นว่า “the house that never dies” สมาชิกวุฒิสภาจะมีวาระ 6 ปี มีจำนวนทั้งหมด 100 คน จากทั้งหมด 50 รัฐ รัฐละ 2 คน วุฒิสมาชิกจะครบวาระไม่พร้อมกัน โดยทุก 2 ปี จำนวนวุฒิสมาชิก 1 ใน 3 จะต้องเลือกตั้งใหม่ นั่นจึงเป็นเหตุผลว่าทำไมถึงเรียกสภาแห่งนี้ว่าสภาไม่ม้วยมลาย ปัจจุบันวุฒิสมาชิกที่ดำรงตำแหน่งยาวนานมากที่สุดในขณะนี้คือ Patrick J. Leahy พรรคเดโมแครต รัฐเวอร์มอนต์ ที่ดำรงตำแหน่งวุฒิสมาชิกมาแล้ว 44 ปี ได้รับเลือกตั้งมาตั้งแต่ ค.ศ. 1975 และจะหมดวาระใน ค.ศ. 2023

รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกากำหนดคุณสมบัติ 3 ประการสำหรับผู้ที่จะเป็นวุฒิสมาชิก คือ 1) ต้องมีอายุอย่างน้อย 30 ปี 2) ต้องมีสัญชาติสหรัฐอเมริกา โดยต้องมีสัญชาติมาแล้วอย่างน้อย 9 ปี และ 3) ต้องมีถิ่นที่อยู่ในรัฐที่วุฒิสมาชิกเป็นตัวแทนในการเลือกตั้ง จุดประสงค์ของการตั้ง วุฒิสภา ขึ้นมาก็เพื่อตรวจสอบสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาล นั่นจึงทำให้ทั้งสองสภาแทบจะมีอำนาจพอ ๆ กัน วุฒิสภามีอำนาจในการตรวจสอบและออกกฎหมายได้เช่นเดียวกับสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาสหรัฐอเมริกามีอำนาจในการให้สัตยาบันในสนธิสัญญาที่ลงนามโดยประธานาธิบดี โดยจะต้องอาศัยเสียงของวุฒิสมาชิก 2 ใน 3 หากไม่ผ่านการให้สัตยาบันโดยวุฒิสภา สนธิสัญญานั้นจะถือว่าเป็นอันตกไป วุฒิสภายกได้คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นแต่ละคณะยังมีสิทธิในการแต่งตั้งทูต และผู้พิพากษาศาลฎีกา

(2) สมาชิกวุฒิสภาสหพันธสาธารณรัฐฝรั่งเศสวุฒิสภาฝรั่งเศส (ฝรั่งเศส: Sénat français) เป็นสภาสูงในรัฐสภาฝรั่งเศส มีประธานวุฒิสภา (président) เป็นผู้ดำเนินการประชุม วุฒิสภามีความสำคัญน้อยกว่าสภาผู้แทนราษฎร เช่นเดียวกับการอภิปรายในวุฒิสภาก็มีความตึงเครียดน้อยกว่า ฉะนั้น วุฒิสภาก็ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนน้อย การได้มาของสมาชิกวุฒิสภาจะผ่านการเลือกตั้งทางอ้อม โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (ฝรั่งเศส: grands électeurs จำนวนประมาณ 150,000 คน ซึ่งเป็นข้าราชการจากหน่วยงาน

ปกครองต่าง ๆ ได้แก่ สมาชิกสภาภาค, สมาชิกสภาจังหวัด นายกเทศมนตรี สมาชิกเทศบาลในเมืองขนาดใหญ่ รวมทั้งสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ตาม 90% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้แทนที่เลือกโดยสมาชิกสภาที่ปรึกษาต่าง ๆ ซึ่งเป็นการทำให้วุฒิสภานั้นมักจะออกเสียงเข้าข้างบริเวณที่ห่างไกลความเจริญ ในขณะที่พรรคการเมืองที่มีเสียงนำในสภาผู้แทนราษฎรมักจะเปลี่ยนพรรคได้อยู่เสมอ แต่วุฒิสภามักจะไม่ค่อยพบการเปลี่ยนแปลงมากนักนับตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ 5 ซึ่งมักจะนำโดยสมาชิกพรรคสังคมนิยม จนกระทั่งเมื่อการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งล่าสุดในปี ค.ศ. 2009 (พ.ศ. 2552) ถึงแม้ว่าพรรคฝ่ายซ้ายอย่างพรรคสังคมนิยมซึ่งเคยเป็นเสียงข้างมากมาตลอดจากการชนะการเลือกตั้งของภาคต่าง ๆ ในฝรั่งเศส (ยกเว้นเพียงสองภาค) รวมทั้งเมืองใหญ่และเล็กส่วนใหญ่ซึ่งถือเป็นเสียงมากกว่า 50% ของประชากรทั้งหมด ยังไม่สามารถได้เสียงข้างมากในครั้งนี้นอกจากนี้วุฒิสภายังถูกครหาว่าเป็นสถานที่ลี้ภัยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งสอบตกจากการเลือกตั้งทั่วไปชาวฝรั่งเศสที่พักอาศัยอยู่นอกประเทศหรือเขตการปกครองของประเทศฝรั่งเศสมีผู้แทนในวุฒิสภากว่า 12 คนที่นั่งในสภาถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติมาตั้งแต่การประชุมสภาครั้งแรกในสมัยการปฏิวัติฝรั่งเศส

7. บทสรุป

จะเห็นได้ว่า สมาชิกวุฒิสภาไม่ว่าจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาของราชอาณาจักรไทยภายใต้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 หรือสมาชิกวุฒิสภาของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาหรือ สหพันธ์สาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่างกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิไว้อย่างมากมาย เช่น สมาชิกวุฒิสภาของไทยนอกจากจะเป็นสภาที่เสียงในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา แล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ เช่นการแต่งตั้งตุลาการของศาลรัฐธรรมนูญ แต่งตั้งตุลาการของศาลปกครองสูงสุด แต่งตั้งกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม และ ศาลปกครอง ตลอดจนแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ดังนั้นวุฒิสภาจึงมีหน้าที่สำคัญ

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2561 แม้จะมีการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่และสิทธิของสมาชิกวุฒิสภาไว้มากมายตามที่ผู้วิจัยกล่าวมาในตอนต้นแล้ว แต่กลับปรากฏว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มิได้กำหนดความรู้ขั้นต่ำของสมาชิกวุฒิสภาไว้แต่ประการใด ซึ่งย่อมมีผลต่อการบริหารงานในด้านต่างๆ ของสมาชิกวุฒิสภาเพราะขาดความรู้ความสามารถทั้งด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความรู้ทางด้านภาษาและขาดความรู้ทางด้านกฎหมายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการทำงานของสมาชิกวุฒิสภาในการให้ความเห็นชอบกฎหมายทั้งพระราชบัญญัติ และพระราชกำหนดรวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ

8. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 107 ถึงมาตรา 113 โดยกำหนดวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ดังนี้

1. กำหนดวุฒิการศึกษาของ สมาชิกวุฒิสภา ขั้นต่ำต้องจบปริญญาตรีหรือเทียบเท่าโดยแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 108 โดยแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 108 โดยเพิ่ม มาตรา 108(5) เป็น ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ต้องมีวุฒิการศึกษาอย่างต่ำปริญญา ตรีหรือเทียบเท่า

2. เพิ่มมาตรา 108(6) ต้องมีสามารถอ่านเขียนและติดต่อสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้

9. กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณวารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการบริหารงานยุติธรรม ที่เปิดโอกาสให้คณะผู้ทำการวิจัยลงบทความในวารสารของท่าน

10. เอกสารอ้างอิง

จิราภิตต์ แสงสี. (2567). *ลักษณะพื้นฐานของการปกครองระบอบรัฐสภา*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567, จาก The 101 World <https://www.theworld.>

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2567). *คุณสมบัติและวุฒิการศึกษาของสมาชิกวุฒิสภา*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.spu.ac.th.>

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2567). *องค์ประกอบของรัฐและระบอบการปกครอง*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก MGR. Online <https://mgronline.com>

รัชฎาภรณ์ สอนสุภาพ. (2567). *ข้อพิจารณาเกี่ยวกับ ที่มา หน้าที่ และอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก The 101 World <https://www.theworld.>

รัฐสภา. (2567). *ระบบรัฐสภาแห่งราชอาณาจักรไทย*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.pariliment.go.th.ewt.di.inl.ptp.>

อานันท์ เกียรติสารภิกพ. (2567). *ที่มาของสมาชิกวุฒิสภาในวาระเริ่มแรกตามบทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567, จาก MGR. Online <https://mgronline.com>

Wikipedia. (2567). *ระบบรัฐสภา*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2567. จาก <https://th.Wikipedea.org./Wiki>